
Meldalinger – et demokratisk fremskrittfolk

TIDLIGERE I TIDSSKRIFTET

JULIE DIDRIKSEN

julie.didriksen@tidsskriftet.no

Tidsskriftet

I Tidsskriftet nr. 8/1901 finnes en svært ambisiøs artikkel, som også utover i 1901 hadde flere oppfølgingsartikler. Lege E. Støren forsøkte «at give en skildring af en enkelt bygds antropologi og hygieniske udvikling». Han går i den innledende artikkelen blant annet gjennom beliggenhet og klima, beskrivelse av befolkningen (inkludert høyde, hårfarge og skalleomkrets), hva slags aviser og blader som ble lest, hvordan det sto til med interessen for politikk og kunst, befolkningens medmenneskelighet og hjelpsomhet, kriminalitet og edruelighet. Under følger et utdrag (Tidsskr Nor Lægeforen 1901; 21: 425–43).

Meldalen gjennom det 19de aarhundrede. Studier i antropologi og folkehygiene.

Af E. Støren.

Ved at sammenstille udbredelsen af forskjellige aviser og tidsskrifter kan man faa et slags overblik over de aandelige interesser, som rører sig blant befolkningen. Navnlig faar man et udmerket materiale til en sammenligning mellem bygderne, noget som jo egentlig ligger udenfor den opgave, jeg har stillet mig, men som dog tages med fordi oversigten vinder i klarhed.

«Der findes ingen stor rigdom, men heller ikke nogen skrigende fattigdom, og der er vel ingen, som ikke har hængende en stadsdragt til helligdagsbrug»

Ved særlig imødekommenhed fra poststyrelsen er modtaget oplysninger fra fogderiets samtlige postanstalter om, hvilke aviser og tidsskrifter passerede dem 1ste halvår 1900. (...) Fordeler vi disse aviser efter indholdet og ser, hvor mange eksemplarer af hver gruppe, der kommer paa 100 personer, faar vi følgende tabel, som skulde kaste lys over befolkningens interesser og tjene til at sammenligne graden af disse i de forskjellige bygder.

	Ørkedalen.	M e l- d a l e n.	Rennebu & Inset.	Opdal.
	pr. 100 pers.	pr. 100 pers.	pr. 100 pers.	pr. 100 pers.
Morskabsblade	1,7	1,5	2,3	1,0
Vittighedsblade	0,1	0,2	0,1	0,08
Populær viden	0,4	0,2	0,2	0,1
Opbyggelse & mission	3,5	3,5	3,0	3,2
Afhold	1	0,9	0,3	0,7
Maalblade	0,9	1,2	0,9	0,6
Kvindesag	0,08	0	0	0
Ungdomsblade	1,2	1,7	0,9	0,8
Barneblade	2,8	3,2	2,3	1,1
Idræt	0,07	0,2	0,2	0,02
Aviser	14,0	13,8	10,8	9,3
Landbrug og dets binæringer	0,5	0,9	0,8	0,5
Hus og hjem	0,1	0,1	0,1	0,05
Modeblade	0,3	0,4	0,2	0,1
Antal forskjellige blade¹	118	86	79	92

Faksimile

(...) Oplysningen og sansen for almeninteresserne er meget god. Tro paa underjordiske og andre husets og markens aander er aldeles borte, saa bygden endog er særlig fattig paa beretninger om saadant. (...) Der findes ingen stor rigdom, men heller ikke nogen skrigende fattigdom, og der er vel ingen, som ikke har hængende en stadsdragt til helligdagsbrug. Gaardene er smaa, og husbonden arbejder side om side med leilændingen, spiser samme kost ved fælles bord. Køkkenet er «dagligstuen». Under slike forhold maa der udvikle sig et sterkt demokratisk drag i folkekarakteren, men nogen sand maalestok for dette vil man ikke finde udtrykt i antallet af stemmer for høire eller venstre. (...) Den politiske interesse er noget større end i nabobygderne, som det fremgaar af nedenstaaende statistik, hentet fra den del af aarhundredet, da de politiske spørsmaal rykkede folket nærmere ind paa livet.

Beregnet efter valgene 1882–85–94–97 stemte i Orkedalen 83 pct. af de stemmeberettigede; Meldalen 87 pct.; Rennebu 75 pct.; Opdal 75 pct.

«Man er ikke bange for at prøve det, som er nyt, saasom landbrugsmaskiner, separatorer, kunstig gjødning osv.»

Man er ikke bange for at prøve det, som er nyt, saasom landbrugsmaskiner, separatorer, kunstig gjødning osv., men man er forsigtig og ser sig vel for. Jordbruget drives derfor mere tidsmæssigt og med større udbytte end i nabobygderne. (...)

Økonomisk sans. Forholderne er smaa, og pengene kommer ikke let, saa man betænker sig, før man giver dem ud igjen, og der er forholdsvis mange af de smaa indskydere med mindre end kr. 500 i banken. Men paa den anden side er befolkningen slet ikke paaholdende eller gjerrig.

(...) Kunstsansen er maaske mindre udviklet end i Opdal og Ørkedalen, men man sætter dog megen pris paa udskaarne og smukt dekorerede skabe og hylder. Værelserne er i almindelighed panelede og bliver i den senere tid malede i lyse, brudte farver. Paa væggene portrætter og tarvelige oljetryk. Blomster i vinduerne findes overalt. (...)

Befolkningen er let at paavirke religiøst, men sekter faar ingen indgang. Lægprædikanternes møder («samlinger») er besøgte indtil trængsel. (...)

«Medfølelse og hjælpsomhed er efter forholdene storartet»

Medfølelse og hjælpsomhed er efter forholdene storartet. Ved de store landsulykker ofrede mere herfra enn fra de større og rigere bygder, og de fattige faar megen hjælp.

Omgangstonen er høflig og venlig, om end formen kan synes lidt but for den fremmede. Det anses som uhøfligt i omgang ikke at være enig med den, man taler med, især naar det er en høierestaaende. Man kan derfor ofte blive overrasket ved, naar det kommer til en afgjørelse, at finde motstandere der, hvor man ventede at have bare meningsfæller. En misforstaaet høflighed, som den yngre slegt frigjør sig fra.

Retsbevidsthed. Aabenbare forbrydelser er temmelig sjeldne, men man er her – som andensteds – ikke saa nøie med de smaa overtrædelser af politivedtægter og lignende bestemmelser. (...)

Det er ikke længer nogen særlig skam for en ugift kvinde at blive besvangret, dertil hænder det altfor dagligdags, men netop af den grund forekommer heller ikke fosterfordrivelse og barnefødsel i dølgemaal. De uægte børn følger i almindelighed moderen. (...) Den ægteskabelige troskab staar høit, og det ansees for den største skam, om gift mand eller kvinde gribes i usedelighed. (...)

Da brændevin og anden rusdrik fremdeles er vanskelig at faa fat paa – den maa hentes fra Trondhjem –, bruges selvfølgelig surrogater. Mest bruges 96 pct. spiritus, da man i denne form faar mest alkohol for pengene. Den drikkes sjeldnere bar som drammer, men helst blandet med kaffe og sukker – «karsk». (...)

«Vi har for os en befolkning, som bærer alle merker paa at være et demokratisk fremskridtsfolk»

Vi har for os en befolkning, som bærer alle merker paa at være et demokratisk fremskridtsfolk, med en religiøs grundtone og menneskekjærlig anlagt, men aabent øie for aandelige interesser og arbeidssom.

Men der er samtidig en kritisk sans, som regulerer farten, maaske fordi der dog findes et dybt konservativt grundlag – ordet just ikke taget i politisk betydning –, og trods det demokratiske præg er man inderst inde noksaa aristokratisk.

I det hele har Meldalingerne ogsaa ret til at sætte bygden høit og være stolt af den.

Publisert: 29. mai 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0145

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.